

HET

De oudste broedplaats

Akelei Hertzberger (47)

is kunstenaar en marktkoopvrouw. Zij staat met haar bijzondere sieraden van uiteenlopende materialen elke zaterdag en maandag op de Noordermarkt. Vandaar dat ze behalve een keramische oven en een allesbrander ook een sauna in haar ruimte in het Veem heeft staan. "Dan kan ik even opwarmen na zo'n marktdag."

Haar atelier kijkt uit over het IJ. Prachtig uitzicht, maar wel pal op het noorden. Dus fris.

Ze beschouwt haar burens in het Veem een beetje als familie. "Je moet even om hulp kunnen vragen als je in je vinger hebt gesneden." Ze vindt het jammer dat er nu soms nieuwe gebruikers komen die wat minder een band hebben met het gebouw.

Hertzberger studeerde aan de Rietveld Academie architectonische vormgeving. "Het is hier wel even wat anders dan bij al die kraakpanden met kruip-door-sluip-doorgangetjes, hier is van begin af aan over nagedacht, door architecten."

Terwijl ze genietend door het gebouw loopt, wijst ze op de pilaren, 65 op elke vloer. Hoe hoger je komt, des te smaller de pilaren, laat ze zien. "Ze zijn van gietijzer, daarom is hier een geavanceerde sprinklerinstallatie aangelegd. Gietijzer springt uit elkaar als het te heet wordt."

Barten van Elden (51)

is in de week voor het jubileum van het Veem zeer druk bezig. Hij ontwierp de trappenhuizen, de vide en de speciale postbussen in de hal. Hij is een van de weinig pioniers onder de vormgevers die nog steeds een constructieve bijdrage leveren aan het gebouw. Zijn werk met grof hout en staal is beeldbepalend.

Voor de festiviteiten moet nog de laatste hand aan tal van zaken worden gelegd. Nieuw is een multifunctionele kist op wieltjes, waarmee Van Elden zijn handtekening in het gebouw zet. De kist doet denken aan een treinwagon. Daarin een Russisch ogende stalen kast met een brandend haardvuur. Door de naden van de oude vloerplanken waarvan het gevaarte is gemaakt, schijnt licht dat telkens verkleurt. "Er zit een hoop denkwerk in. Ik wil het wel verklappen. Het zijn computergestuurde neonbuizen."

Het multifunctionele gevaarte wordt permanent in de hal van het

Veem geplaatst en kan dan door bijvoorbeeld de kassamedewerkers van het Veemtheater worden opgeklapt. Er zitten kastjes in de kist op wielen en de haard geeft warmte. De kist kan dan dienst doen als balie, maar ook als bar, als daar behoefte aan is.

Bijna een eeuw deed het Veem aan de Van Diemenstraat in stadsdeel Westerpark dienst als pakhuis aan het IJ voor thee, koffie, cacao en tabak. In 1981 werd het leegstaande complex gekraakt door vier kunstenaars. Zij begonnen er een broedplaats avant la lettre, waar nu meer dan zeventig grote en kleine creatieve bedrijven zitten.

tekst EDITH ANDRIESSE foto's GEERT SNOEIJER

VIER kunstenaars kraakten 25 jaar geleden een immens pakhuis aan het IJ. De Van Diemenstraat, aan de rand van de Zeeheldenbuurt, lag in die tijd ver verwijderd van het culturele hart van de stad. Het was het domein van schippers. Het Veem groeide, door hard werken van de pioniers, uit tot een verzamelgebouw voor creatieve bedrijven.

Het theater en de horecavoorziening in het gebouw en de tentoonstellingsruimtes kunnen een buurtfunctie vervullen voor de bewoners van de Spaarndammerbuurt, de Westelijke Eilanden en de toekomstige bewoners van de Houthavens. Maar het gebouw heeft een grotere uitstraling, mede omdat belangrijke kunstenaars tot de gebruikers behoren.

Dankzij de extreem lage huur (veertig euro per vierkante meter per jaar) kunnen ook non-profit-

organisaties en minder bekende kunstenaars zich een ruimte in het gebouw veroorloven, als die tenminste vrijkomt. Want wie eenmaal een werkplaats in het Veem heeft, is niet gemakkelijk weg te krijgen.

Het Veem bestaat uit twee gebouwen die oorspronkelijk als pak-

WIE HIER ZIT, IS NIET GEMAKKELIJK MEER WEG TE KRIJGEN

huizen werden gebruikt voor de opslag van thee, koffie, cacao en tabak.

In 1895 werd het eerste gebouw, het zogeheten Klapmutsenvoem, neergezet op wat toen de Barentszkade heette. In 1908 werd er een pakhuis tegenaan gebouwd met dezelfde constructie. Tot 1978 heb-

ben de twee gebouwen dienst gedaan.

Eind 1981 werd het Veem met toestemming van eigenaar Pakhoed gekraakt. De erfpacht was namelijk bijna verlopen en er rustte een sloopplicht op het pand. Door het Veem te laten kraken kwam Pakhoed gratis van dit probleem af. Na onderhandelingen die ruim vijf jaar duurden, kon de inmiddels opgerichte Vereniging tot behoud van het Veem het gebouw voor het symbolische bedrag van één gulden overnemen. De gebruikers van het Veem hebben van begin af aan huur betaald aan de vereniging.

De tienduizend vierkante meter kale oppervlakte werden met behulp van subsidies, maar vooral door de huurders zelf tot een bedrijfsverzamelgebouw verbouwd.

Het Veem herbergt momenteel 74 grote en kleine werkruimten. In 2003 werd het gebouw uitgeroepen tot rijksmonument.

Feestprogramma

Om iets terug te doen voor Amsterdam en het 25-jarige bestaan van Werkgebouw het Veem te vieren stellen de gebruikers hun gebouw de komende negen dagen voor het publiek open met een zeer gevarieerd programma. Vanavond opent om zeven uur een expositie op de Veemvloer van Veemkunst. Het weekend zijn er diverse filmvoorstellingen en foto-exposities, onder meer over de geschiedenis van het gebouw. Men kan een audiotour doen langs het IJ. Een speciale ruimte is

ingericht voor een verkooptentoonstelling en donderdagmiddag zijn alle ateliers open voor publiek. Maandag is de hele dag een congres over de creatieve industrie gepland. De officiële opening is dinsdagmiddag om vier uur, met onder meer een door gebruikers van het Veem gezongen feestfuga.

Voor het volledige programma: www.veem.nl

Paul van Someren (55)

begon 25 jaar geleden in het Veem met een tweemansbedrijfje, met Bram van Dijk. Inmiddels is de DSP-groep (Van Dijk, Van Soomeren en Partners) uitgegroeid tot een bedrijf met ruim zestig medewerkers. DSP is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management en werkt veelal in opdracht van de overheid.

DSP is nu verdeeld over twee gebouwen, verbonden door een glazen luchtbrug. Het belendende gebouw, Y-point, waar vroeger een papierfabriek zat, en ook het daar weer naast gelegen Y-tech zijn door een projectontwikkelaar ingericht. Die ruimten zijn dan ook economischer ingedeeld. "Juist de veelheid aan openbare ruimte maakt het Veem zo mooi."

De huur in Y-point is vier keer zo hoog als in het Veem. Om wat terug te doen voor het Veem doet Van Soomeren veel bestuurswerk. Hij vindt dat zijn bedrijf ook financieel wel wat kan doen. "Wij kunnen best iets meer betalen. Als we dat geld in een cultuurfonds stoppen, kunnen we daar mooie dingen voor doen tot nut van het Veem."

Van Soomeren is trots dat het Veem altijd zo goedkoop is gebleven. "De kracht is dat mensen zo veel zelf hebben gedaan. Er zit geen overheidsbemoediging achter, zoals in de nu door de overheid georganiseerde broedplaatsen."

Van Soomeren beschouwt het Veem als een succesverhaal. "Het ziet er goed uit. Het wordt goed bestuurd. Er hoeft geen subsidie bij. Ik zou tegen de gemeente willen zeggen: kijk naar

werkgebouw het Veem en leer er wat van voor andere plekken." Over deze materie organiseert Van Soomeren maandag een congres in het Veem. Met als titel: *Broeden aan het IJ*.

VEEM

van de stad bestaat 25 jaar

Een greep uit de vele bedrijfjes die het Veem herbergt:

Het Y: boekdrukatelier

Spunk: multimediataplatform voor en door 15 t/m 19 jarigen.

Brest: vertaalcollectief

De toonkluters: muziekstudio

Smak: Stichting Medisch Advies Kollektief

Fotoconserveringen: fotorestauratie-atelier

Stichting plaats voor dans: De naam spreekt voor zich

Desk.nl: websiteontwikkelbedrijf

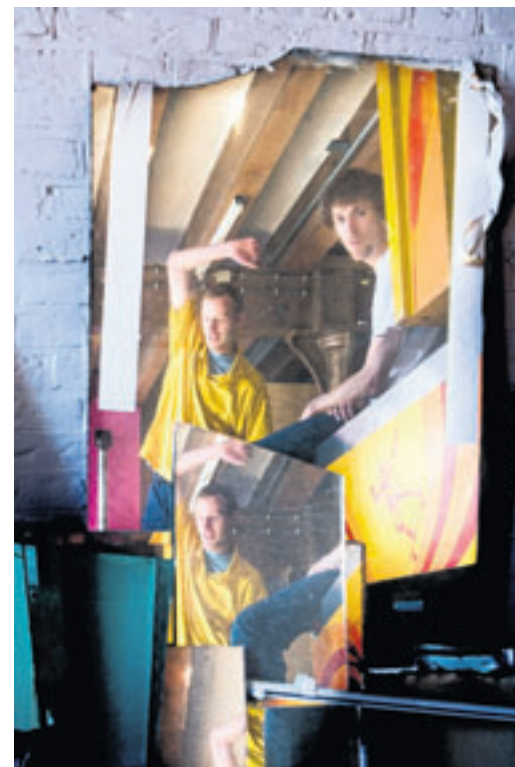
En verder zitten er beeldend kunstenaars, meubelmakers, fotografen, filmbedrijven, architecten, ontwerpers, adviesbureaus en uitgeverijen.

Boris Tellegen (38) en Leonard van Munster (35)

horen bij de jongste generatie Vemers. Tellegen werkt nu twee jaar in het Veem. "Ik heb zo'n geluk dat ik hier mag zitten," zegt hij terwijl hij naarstig doorwerkt aan zijn enorme sculpturen voor exposities in Brussel en Londen. Hij maakt collages van gekleurde laagjes hout in reliëf. In de Van Diemenstraat, tegenover het Veem, hangt een werk van hem. Hij zit in het bestuur van het Veem namens de kunstenaars.

Ook Van Munster is actief in het Veem. "Er zijn in het gebouw maar twee à drie mutaties per jaar. Die moeten zorgvuldig worden ingevuld." Voor de ballotage zorgt de nieuwkomerscommissie, waar hij in zit. "Ik heb een hekel aan de term broedplaats. Maar het principe is goed. Er moet fris bloed bij. Je wilt niet dat mensen zo'n ideale werkruimte bezet houden die in de kroeg roepen dat ze kunstenaar zijn, maar in wezen niets meer doen. Ik vind dat het gebouw moet leven. Dat niet iedereen om zes uur 's avonds naar huis moet gaan."

Van Munster maakt veel werk

voor publieke ruimten in Amsterdam. Zoals de *Boom met boomhut* voor het Stedelijk Museum CS en *Een fata morgana* in de Bijlmer met bananenbomen en waterval.

Vanavond om zeven uur begint een tentoonstelling in het Veem met werk van veel Veemkunstenaars. Tellegen is één van de samenstellers. Van Van Munster zal er een project te zien zijn gebaseerd op zoekmachine Google.

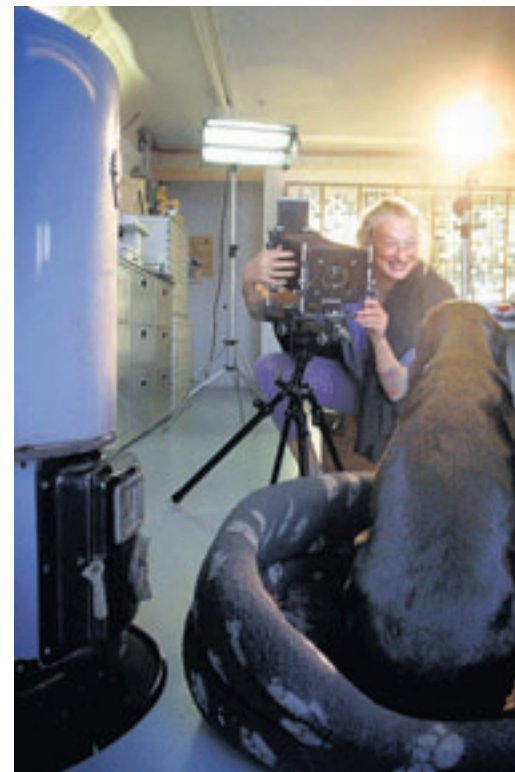
Josephine Hamming (55)

is een van de vier kraaksters van het Veem. "We wisten niet wat ons overkwam."

Zij is de enige die legaal in het Veem woont. De dienstwoning, waar toen ze voor het eerst binnenkwamen een flinke laag water in stond, is haar privé-domein. Eén verdieping hoger heeft ze haar filmbedrijf: Wildlifefilm. Vanmiddag gaat in de theaterzaal van het Veem om half drie haar nieuwste documentaire in première: *Go butterflies go*.

De vier krakers – behalve Hamming haar toenmalige partner Jaap den Baars, de mimespeler Sjoerd Schwibetuis en zijn vriendin Gail Dockery – ontdekten het gebouw niet zelf. Bewegingstheater Bewth had al een voorstelling gemaakt in het Veem. Toen ze de voorstelling zag, was Hamming diep onder de indruk van de sfeer van het gebouw. "Ik kwam hier binnen en wist meteen, dit is oké."

De pioniers moesten in het begin opletten dat het gebouw niet

zou worden hérkraakt. En er moesten enorme hoeveelheden werk worden verzet. Bovendien was het geen veilige buurt. Het einde van Amsterdam. "Ik ben best bang geweest in die tijd. We pompden water weg en stookten vuurtjes in het gebouw. De schippers uit de Houthaven hielpen ons met leidingen aanleggen."